

אריאל הורוביץ

ילדה בגטו עם בובה ופרטיזן

לכן בעיניי, כוחו של הציור הזה הוא גם בעובדה שיש בו ממד של דיוקן עצמי: אחיזתה הנואשת של הילדה הנטושה בכובה, מהדהדת גם את אחיי ותו הנואשת של הפרטיזן באמנות הציור. שניהם נאחזים – היא באמצעות הכובה והוא באמצעות העיפרון, בתקווה לחזור ולחיות חיים שיש בהם טעם, חרונה ושאר רוח. אולי זה מקור הרהף התת-הכרתי שבוגן הרגיש כששלף את העיפרון והזדרזו לרשום את דיוקנה של ה"ילדה בגטו עם בובה".

גם בשבילי, כיהודי וישראלי, התמונה הזו היא סוג של דיוקן עצמי: אני בן לעם שהלך אחרי אלוהיו במדבר הג' לות הארוכה ביותר שאיזושהו עם חזר ממנה. בקטעים רבים לאורך הדרך לא נראינו טוב יותר מהילדה הרעבה והעוזר בה של בוגן, אבל כמוה לא איבדנו את האחיזה במורשתנו העתיקה ואת התקווה לחדש את ימינו כקדם.

דווקא היום, מדינת ישראל, שבפרספקטיבה היסטורית היא צעירה כמו הילדה בציור, מתקשה לשמור על האחיזה הזאת; האחיזה שהפכה את העם היהודי לחוט השני העובר

דרך ההיסטוריה האנושית, כשאימפריות רבות עוצמה – כולל הצורך הנאי צי – קמות ומתרסקות סבינו. במתח שבין הציונות המדינית של הרצל, ששאפה להיות "עם ככל העמים", לבין הציונות הרוחנית של אהר העם שחלמה להיות "אור לגויים", הציונות המדינית ניצחה בנוקאאוט. היום, יותר מתמיד, יש לנו מה ללמוד מהילדה העיקשת והאלמונית של בוגן, שנאחזה בזוהתה ובחלומה.

"כשהייתי בגטו ראיתי ילדה עם בובה עומדת על יד קיר. שאלתי אותה 'איפה אבא, אמא?' הם נלקחו כבר, נלקחו למחנות ריכוז. והיא עומדת ככה ולא בוכה ומחזיקה את הכובה ביד, ואני בחור חמוש עם אקדח ושני ריי מונים, בחור חזק, עמדתי מול הציור האומלל הזה ולא יכולתי להושיע... הדבר היחיד שיכולתי לעשות – הוצאתי את העיפרון שלי ורשמתי אותה... זה צורך תת-הכרתי, לא ידעתי למה אני עושה את זה".

במילים אלה תיאר הצייר והפרטיזן אלכסנדר בוגן ז"ל את תחושתו כשצייר את הציור "ילדה בגטו עם בובה". ברמיונם של רוב הישראלים, כשהם חושבים על ילד יהודי בשואה, עולה דמותו של הילד המרים את ידיו ביציאה מהבונקר, בצילום המפורסם מימי האחרונים של מרד גטו ורשה. בעיניי – הילדה של בוגן היא דיוקן אייקוני לא פחות.

בוגן, כמוהו כחברו לנשק בגטו וילנה, המשורר אבא קובנר, היה לוחם ואמן, ספרא וסייפא: בוגן הפרטיזן הבריח צעירים יהודים מגטו וילנה לעיר נוראץ' ושם צירף אותם לשורות

הפרטיזנים, אימן אותם והוביל אותם במשימות חבלה בעורף הצבא הג' רמני. בלילות, כשחבריו הפרטיזנים הרוסים שתו וודקה מסכיב למדר רה, היה בוגן האמן עדין הנפש, מתמודד עם אימי המלחמה באמצעות הדישום, או כפי שהוא תיאר את זה: "כל אדם מגיב מול הזוועות ומול מה שמתרחש, אחד ברמעות ושני ברובה, ואני הגבתי בעיפרון מצד אחד ומצד שני גם כן ברובה".

"ילדה עם בובה"